

INTERPOLIS'11

***Zborník príspevkov
z VIII. vedeckej konferencie doktorandov
a mladých vedeckých pracovníkov
s medzinárodnou účasťou
v Banskej Bystrici 10. novembra 2011***

Banská Bystrica 2011

Organizátori konferencie FAKULTA POLITICKÝCH VIED A MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV
Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica

PRÁVNICKÁ FAKULTA
Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica

UNIWERSYTET HUMANISTYCZNO-PRZYRODNICZY
JANA KOCHANOWSKIEGO V KIELCACH

Recenzenti príspevkov

Prof. PhDr. Ján Koper, PhD.
Prof. PhDr. Stanislav Matejkin, CSc.
prof. dr. habil. Janusz Jarosiński
prof. dr. habil. Anton Stasch
prof. dr. habil. Zofia Sujkowska-Zycka
prof. dr. Soňa Szomolányi, PhD.
Doc. PhDr. Peter Terem, PhD., mim. prof.
Doc. PhDr. Mária Adamcová, PhD.
Doc. Ing. Pavol Bučka, CSc.
Doc. PhDr. Peter Čajka, PhD.
Doc. PhDr. Monika Čambáliková, CSc.
Doc. PhDr. Daniela Ježovicová, PhD.
Doc. PhDr. Martin Klus, PhD.
Doc. PhDr. Branislav Kováčik, PhD.
Doc. Ing. Ján Králik, CSc.
Doc. PhDr. Ivan Kusý, CSc.
Doc. PhDr. Jana Lasicová, PhD.
Doc. PhDr. Adriana Mikulčíková, PhD
Doc. Ing. Pavel Nečas, PhD.
Doc. PhDr. Peter Ondria, PhD
Doc. PhDr. Vladimír Prorok, CSc.
Doc. PhDr. Lucia Rýsová, PhD.
Doc. PhDr. Ľudovít Tito, CSc.
Doc. PhDr. Dalibor Vlček, CSc.
dr Bartosz Jarosiński
dr Łukasz Kozera
PhDr. Marián Děd. PhD.
PhDr. Dagmar Hoscheková, PhD.
PhDr. Mária Jacková MPH
PhDr. Peter Rosputinský, PhD.
Mgr. Lucia Husenicová, PhD.

Editori zborníka

PhDr. Rudolf Šulík
Mgr. Simona Kováčová
Mgr. Tomáš Rakonczay

Za obsahovú a jazykovú stránku textu je zodpovedný autor príspevku.
© Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB, 2011

ISBN 978-80-557-0337-4

OBSAH

Sekcia: POLITOLOGICKÉ A PRÁVNE ASPEKTY VÝVOJA MODERNÉHO POLITICKÉHO SYSTÉMU A MODERNÉ VÝZVY V RIADENÍ EKONOMIKY A VEREJNEJ SPRÁVY

VÝVOJ ODBOROVÝCH ZVÄZOV NA SLOVENSKU PO ROKU 1989 <i>Gabriela Bánovčinová</i>	13
BANKY A VPLYV CELOSVETOVEJ FINANČNEJ KRÍZY <i>Zuzana Bešinová - Simona Chuguryan</i>	18
SAMORZĄDNOŚĆ - PRZESŁANKĄ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO NA PRZYKŁADZIE MIASTA CZĘSTOCHOWA <i>Magdalena Bsoul</i>	28
ROLA WOLONTARIATU W TWORZENIU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO <i>Magdalena Bsoul - Bartosz Jarosiński</i>	33
KONCEPT NEPOLITICKÉ POLITIKY VÁCLAVA HAVLA <i>Jan Bureš</i>	37
PREFERENČNÉ HLASOVANÉ A ZMENY VOLEBNÝCH STRATÉGIÍ <i>Marian Bušša</i>	45
STOSUNEK SLD DO ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH <i>Michał Czerpak - Ewa Rados</i>	50
L'AVICA NA SLOVENSKU PO ROKU 1989 <i>Alexander Čemez</i>	55
MODERNÍ METODY ŘÍZENÍ VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ <i>Jiří Dušek</i>	61
POVAHA POLITICKÝCH REŽIMOV NA SLOVENSKU V ROKOCH 1938 AŽ 1945 - OD DEMOKRACIE K TOTALITE <i>Michal Ďurman</i>	68
RENEŠANCIA AMERICKÉHO KONZERVATIVIZMU - R. REAGAN <i>Veronika Džatková</i>	74
IMPACT OF SPECIAL ECONOMIC ZONES ON SHAPING THE LOCAL ECONOMY ON THE EXAMPLE OF DISTRICT MIELEC <i>Łukasz Furman</i>	79
LIMITY DEMOKRACIE AKO PROJEKTU POLITICKEJ MODERNITY <i>Stanislava Garajová</i>	84

SPOLOČENSKÉ ESEJE ALEXANDRA MATUŠKA - ICH PODIEL NA FORMOVANÍ A PREZENTÁCII SLOVENSKEJ NÁRODNEJ IDENTITY V ZAHRANIČÍ <i>Mária Holubová</i>	90
MOŽNOSTI BONIFIKACE VÍTĚZE VOLEBNÍ SOUTĚŽE V RÁMCI VOLEBNÍHO INŽENÝRSTVÍ <i>Jakub Charvát</i>	97
VYBRANÉ ASPEKTY VÝVOJA KONFESIJNÉHO PRÁVA NA SLOVENSKU KONCOM 20. STOROČIA <i>Renáta Jakubčová</i>	103
INSTRUMENTY WSPIERAJĄCE KONKURENCYJNOŚĆ I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ REGIONÓW <i>Monika Jaroszyńska</i>	108
VÍŤAZSTVO STRANY ENNAHDHA VO VOĽBÁCH DO ÚSTAVODARNÉHO ZHROMAŽDENIA V TUNISKU: ZMENÍ SA "ARABSKÁ JAR" NA ISLAMISTICKÚ REVOLÚCIU? <i>Stanislava Judinyová</i>	115
POLITICKÝ MARKETING V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA KOMUNÁLNYCH VOLIEB V ROKU 2010 V MESTE NITRA <i>Mária Kočnerová - Anna Kúbeková</i>	121
RUSKÉ MÉDIÁ V PROCESE PRÍPRAVY PREZIDENTSKÝCH A PARLAMENTNÝCH VOLIEB <i>Eva Koperová</i>	126
KONTROLA VO VEREJNEJ SPRÁVE V PODMIENKACH SR <i>Eleonóra Kováčová</i>	132
FENOMÉN POLITICKEJ KOMUNIKÁCIE A MEDIÁLNEJ POLITIKY V PODMIENKACH SR <i>Natália Kováčová</i>	145
ŠPECIFIKÁ G. SARTORIHO PRÍSTUPU K ANALÝZE KONKURENČNÝCH STRANÍCKYCH SYSTÉMOV AKO FUNDAMENTÁLNYCH PILIEROV DEMOKRATICKEJ SPOLOČNOSTI <i>Simona Kováčová</i>	152
MÉDIÁ A MODERNÁ DEMOKRACIA <i>Patrik Krnáč</i>	159

SOCIÁLNE RIZIKÁ CHUDOBY A NEROVNOSTI VO SVETLE RODOVÝCH INDIKÁTOROV Zuzana Kulašíková	164
ANALIZA STRATEGICZNA NARZĘDZIEM KSZTAŁTOWANIA ROZWOJU ORGANIZACJI - TEORETYCZNY ZARYS PROBLEMU Michał Adam Leśniewski	168
ANALIZA OTOCZENIA A ROZWÓJ ORGANIZACJI - TEORETYCZNY ASPEKT PROBLEMU Michał Adam Leśniewski - Bartosz Jarosiński	172
VZÁJOMNÁ SPOLUPRÁCA OBCÍ AKO NÁSTROJ REGIONÁLNEHO ROZVOJA Martina Litterová	176
SKRAJNE UGRUPOWANIA POLITYCZNE W POLSCE: ZAGROŻENIE DLA DEMOKRACJI I INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ Karol Łutczyk	182
KOŚCIÓŁ KATOLICKI A CHRZEŚCIJAŃSKA DEMOKRACJA Magdalena Molendowska	187
HOSPODÁRSKA KRÍZA AKO INICIÁTOR MOŽNÝCH A POTREBNÝCH ZMIEN NA SLOVENSKU Peter Mrázik	192
KONCEPTUALIZÁCIA POLITIZÁCIE ŠTÁTNEJ SPRÁVY Darina Ondrušová	199
PROBLEMY Z TOŻSAMOŚCIĄ IDEOWĄ LEWICY W KRAJACH EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ Ewa Rados	203
POLITICKÁ MOC V PODMIENKACH MODERNÉHO POLITICKÉHO SYSTÉMU Tomáš Rakonczay	207
KATOLÍCKA SOCIÁLNA NÁUKA V KONTEXTE AKTUÁLNYCH EKONOMICKÝCH A POLITICKÝCH ZMIEN Marián Sekerák	211
AUTONÓMNY NACIONALIZMUS NA SLOVENSKU Pavol Struhár	216

ROLE OF TRAINEESHIP IN THE EDUCATION OF SOCIAL WORKERS: AN EXAMPLE OF JAN KOCHANOWSKI UNIVERSITY IN KIELCE <i>Jacek Szkurlat</i>	222
LATENTNÉ UPLATŇOVANIE „MOCI NAD“ V DEMOKRATICKOM ŠTÁTE <i>Lenka Šebová</i>	226
ZÁKLADNÉ ASPEKTY FORMOVANIA A VÝVOJA KREŠŤANSKODEMOKRATICKÝCH STRÁN <i>Lenka Štefániková - Marián Děd</i>	231
POLITICKÉ, HISTORICKÉ A EKONOMICKÉ VÝCHODISKÁ FORMOVANIA A SÚČASNÉHO POSTAVENIA ODBOROVÉHO HNUŤIA V POLITICKOM SYSTÉME INDIE <i>Monika Uhlerová</i>	235
MODERNIZÁCIA FINANČNÉHO RIADENIA NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ <i>Gabriela Vaceková</i>	243
WIZERUNEK WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W OPARCIU O ROZWÓJ TURYSTYKI W REGIONIE <i>Urszula Wasińska</i>	249
Sekcia: TEORETICKÉ A PRAKTICKÉ OTÁZKY MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV	
ÚVOD DO PROBLEMATIKY NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN V SRBSKEJ REPUBLIKE <i>Martin Balco</i>	256
VZŤAH ŠPORTU A POLITIKY V KONTEXTE TEÓRIÍ MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV <i>Danka Barteková</i>	263
VPLYV MEDZINÁRODNÝCH AKTÉROV NA VYROVNÁVANIE SA S MINULOSŤOU V KRAJINÁCH Z TRETEJ DEMOKRATIZAČNEJ VLNY <i>Tomáš Bezák</i>	267
PORUŠOVANIE ĽUDSKÝCH PRÁV V TOTALITNÝCH REŽIMOC <i>Martina Bolečeková</i>	273
KONIEC NOVEJ ÉRY V RUSKO - LÍBYJSKÝCH VZŤAHOCH? <i>Alena Budveselová</i>	279
WOJNA Z NARKOTYKAMI W AMERYCE ŁACIŃSKIEJ W ŚWIETLE TEORII WOJNY SPRAWIEDLIWEJ <i>Krzysztof Filipek</i>	284

ENERGETICKÁ POLITIKA NEMECKA PO FUKUŠIME Dominika Forgáčová	289
AUTONÓMNA OBLASŤ SIN-ŤIANG - ČÍNSKE OHNISKO NAPÄTIA Martina Gočálová	394
INTERGOVERNMENTAL COOPERATION OF THE MOLDOVA REPUBLIC AND THE EUROPEAN UNION IN THE PROMOTION OF LABOUR MIGRATION Ludmila Golovataia	299
SÚČASNÝ STAV A PERSPEKTÍVA RUSKO-UKRAJINSKÝCH VZŤAHOV Martin Horemuž	304
POROVNANIE EURÓPSKEJ POLITIKY V PROGRAMOCH NEMECKÝCH POLITICKÝCH STRÁN Judita Janičinová	310
GEOPOLITICKÉ SMEROVANIE RUSKA A FORMOVANIE ZAHRANIČNEJ POLITIKY Dávid Kollár	315
BEZPEČNOSŤ A MIGRÁCIA AKO HLAVNÉ TÉMY BILATERÁLNYCH VZŤAHOV MEXIKA A USA ZA VLÁDY VICENTEHO FOXA (2000-2006) Ivan Kováč	322
GLOBALIZACJA A MIGRACJE MIĘDZYNARODOWE XX I XXI WIEKU Aleksandra Kwiecień	326
ARKTÍDA V CENTRE ZÁUJMU MEDZINÁRODNEJ POLITIKY (KANADSKÝ PRÍSTUP) Tatiana Marenčáková	330
GEOPOLITICKÝ STATUS POLÁRNYCH OBLASTÍ A IMPLIKÁCIE PRE 21.STOROČIE Anton Michalica	335
MNOHONÁRODNÝ ŠTÁT A JEHO ŠPECIFIKÁ V KONTEXTE BOSNY A HERCEGOVINY Ivana Odalošová	340
THE FUTURE OF NATIONAL CULTURE IN THE INTEGRATED EUROPE Barbara Pavliková	345
EURÓPSKA ÚNIA - KU STATUSU „SMART POWER“ Pešout Ivan - Dzurňáková Jana	350

FROM MULTILATERAL DIPLOMACY TO AN EFFECTIVE MULTILATERALISM: EU-UN COOPERATION IN THE 21 ST CENTURY <i>Svetlana Pinzari</i>	355
NADVIAZANIE DIPLOMATICKÝCH STYKOV <i>Peter Rosputinský</i>	360
VÝVOJOVÉ TRENDY DETERMINOVANÉ PROCESOM GLOBALIZÁCIE AKO KLÚČOVÉ FAKTORY PROGNÓZOVANIA BUDÚCEHO VÝVOJA A PREDVÍDANIA ZMIEN <i>Lucia Rýsová - Ivan Uhrík</i>	368
ALTERNATÍVNY PRÍSTUP K SKÚMANIU ZAHRANIČNEJ POLITIKY EURÓPSKEJ ÚNIE <i>Rudolf Šulík</i>	376
VYŠTAHOVANIE MALOLETÉHO DIEŤAŤA DO CUDZINY A PRÁVNE NÁSLEDKY NEOPRÁVNENÉHO PREMIESTNENIA DIEŤAŤA <i>Lenka Tonhauserová</i>	381
KONCEPT MIDDLE POWER V MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOCH (CASE STUDY AUSTRÁLIA) <i>Tatiana Tökölyová</i>	386
DEMONŠTRÁCIE V BAHRAJNE - IDENTITA ŠÍITSKYCH NÁBOŽENSKÝCH KOMUNÍT A ZÁUJMY IRÁNU <i>Andrej Vaščík</i>	392
Sekcia: KRÍZA EÚ A INTERNÝ A EXTERNÝ ROZMER NOVÝCH BEZPEČNOSTNÝCH VÝZIEV	
ZMLUVA O VŠEOBECNOM ZÁKAZE JADROVÝCH SKÚŠOK A JEJ VERIFIKAČNÝ MECHANIZMUS V KONTEXTE AKTUÁLNYCH MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV <i>Daša Adašková</i>	398
PROJEKT HMÚ EÚ V KONTEXTE KRÍZY EUROZÓNY (IMPLIKÁCIE PRE BUDÚCE PERSPEKTÍVY EURÓPSKEJ INTEGRÁCIE) <i>Michaela Boháčiková</i>	405
CHARAKTERISTIKA POJMU BEZPEČNOSŤ <i>Lucia Borošová</i>	411
THE IMPACT OF ECONOMIC CRISIS ON EUROPEAN CHEMICAL INDUSTRY AND POSSIBLE CONSEQUENCES FOR REACH IMPLEMENTATION <i>Ondřej Filipec</i>	415

BEZPEČNOSTNÉ VÝZVY V KONTEXTE PRÍPRAVY NA ICH ZVLÁDNUTIE <i>Jozef Gandžala</i>	421
TEÓRIA REGIONÁLNEJ BEZPEČNOSTI V KONCEPCII KODANSKEJ ŠKOLY BEZPEČNOSTI <i>Anna Hol'ková</i>	425
GARANČNÝ FOND AKO OCHRANA PRED PLATOBNOU NESCHOPNOSŤOU ZAMESTNÁVATEĽA V ČASE KRÍZY <i>Katarína Húšťavová</i>	430
EURÓPSKA IDENTITA V KRÍZE (?) <i>Michaela Chládková</i>	435
EVENTUALITY RIEŠENIA KRÍZY PODNIKU <i>Lenka Choma</i>	440
POSILNENÁ SPOLUPRÁCA V EÚ V CEZHRANIČNÝCH PRÁVNÝCH VZŤAHOCH <i>Elena Júdová</i>	445
STATE AND TERRORISM: OVERVIEW OF MOTIVES AND CONSEQUENCES OF STATE SPONSORSHIP OF TERRORISM <i>Dominika Kaščáková - Júlia Raticová</i>	450
ANALYTICKÉ ROVINY SKÚMANIA KONFLIKTOV <i>Rastislav Kazanský</i>	458
ROSYJSKIE SIŁY ZBROJNE WOBEC WYZWAŃ MODERNIZACYJNYCH <i>Robert Kłaczyński</i>	463
TRANSFORMATIONS IN THE CENTRAL EUROPEAN STATES IN THE SECURITY BUILDING PROCESS - VISEGRAD COOPERATION <i>Magdalena Kochmańska</i>	468
EUROPEJSKI BANK CENTRALNY W SYSTEMIE PRAWNYM UNII EUROPEJSKIEJ <i>Łukasz Kozera</i>	473
WPŁYW FUNDUSZY Z UNII EUROPEJSKIEJ NA REALIZACJĘ ZADAŃ SAMORZĄDU LOKALNEGO W MIEŚCIE GLIWICE (WYBRANE PROJEKTY) <i>Łukasz Kozub - Katarzyna Kozub-Kulik</i>	477
SMEROVANIE EÚ K SUPERŠTÁTU? <i>Ján Matis</i>	484

ŠVAJČIARSKA DEMOKRACIA V RÉŽII PROPAGANDY ĽUDOVCOV Z SVP <i>Alexander Onufrák</i>	486
DYNAMIKA VZŤAHOV ISLAMISTICKEJ OPOZÍCIE A REŽIMU NA BLÍZKOM VÝCHODE <i>Katarína Pevná</i>	497
LEGITIMIZÁCIA REŽIMU POMOCOU ZAHRANIČNEJ POLITIKY: PRÍKLAD KAZACHSTANU <i>Peter Plenta</i>	502
THE IMPORTANCE OF ENVIRONMENTAL INSURANCE AS AN ECONOMIC AND FINANCIAL INSTRUMENT <i>Jarosław W. Przybytniowski</i>	507
APLIKÁCIA TEORETICKÉHO RÁMCA PROBLEMATIKY ASYMETRICKÝCH HROZIEB NA PRÍKLADE SKUPINY FARC-EP <i>Michal Raškovský</i>	514
GLOBALNÍ HROZBA - NELEGÁLNÍ IMIGRACE (PRÍKLAD AMERICKO-MEXICKÉ HRANICE) <i>Vít Rouč</i>	518
TRVALÉ VÝZVY KONŽSKÉHO DDR PROCESU S BÝVALÝMI DĚTSKÝMI VOJÁKY <i>Štěpán Strnad</i>	522
KYBERNETICKÉ ÚTOKY AKO NOVÁ BEZPEČNOSTNÁ HROZBA <i>Dušan Svrček</i>	527
VOLEBNÉ POZOROVATEĽSKÉ MISIE - STÁLA VÝZVA PRE EU <i>Katarína Ševcová</i>	532
EFEKTIVITA KONTROLY A VÝKONU ENVIRONMENTÁLNEJ POLITIKY A ENVIRONMENTÁLNEHO PRÁVA A ÚLOHA EURÓPSKEJ KOMISIE V TOMTO PROCESE <i>Matúš Štulajter</i>	537
THE COHESION POLICY OF THE EU AND ITS PERSPECTIVES <i>Petra Vokánová</i>	541
ADRESÁR AUTOROV	546

**POLITOLOGICKÉ A PRÁVNE ASPEKTY
VÝVOJA MODERNÉHO POLITICKÉHO
SYSTÉMU A MODERNÉ VÝZVY V RIADENÍ
EKONOMIKY A VEREJNEJ SPRÁVY**

VYBRANÉ ASPEKTY VÝVOJA KONFESIJNÉHO PRÁVA NA SLOVENSKU KONCOM 20. STOROČIA

Renáta Jakubčová

ABSTRACT

Article provides reader with view regard some aspects, which influenced or created confessional relations, mainly relations between catholic church and state towards the end of the 20th century, which was era of conversion from totalitarian era of oppression to democratical establishment in Slovakia. The period of church persecution in socialist states with atheist philosophy was significantly affected by era of the new pope John Paul II. Rhetoric of diplomatic talks changed generally, as well as topic of creation of ecclesiastical province in Slovakia and as well as realated to staffing of episcopal thrones in radical sense. Creation of Slovak ecclesiastical province can be viewed as success of diplomacy on both sides: Vatican and Czechoslovak Socialist Republic. Person of the president of CSSR Gustav Husak is shown as positive during negotiations on topic of creation of independent ecclesiastical province. Historically first Slovak ecclesiastical province was created on the 30th december 1977. However Archbishop's throne was until 1989 unoccupied. The First Slovak ecclesiastical province was without metropolitane - person of the Archbishop from political reasons for more than 22 years. It was one of features of the anticlerical policy to keep higher hierarchy of church in separation, in the lowest number as possible. After november 1989 launched transformation of the whole society and as well as enterance of the new confessional relations, based upon cooperation between state and church.

ABSTRAKT

Článok podáva čitateľovi obraz o niektorých aspektoch, ktoré ovplyvnili alebo vytvárali konfesijné vzťahy, tu najmä vzťah katolíckej cirkvi voči štátu koncom 20. storočia, čo bolo obdobie zmeny z totalitného obdobia neslobody do demokratického zriadenia na Slovensku. Do obdobia perzekúcie cirkvi v socialistických štátoch s ateistickou filozofiou významne zasiahlo obdobie nového pápeža Jána Pavla II.. Zmenila sa rétorika diplomatických rozhovorov všeobecne, aj na tému vzniku cirkevnej provincie na Slovensku a tiež čo sa týkalo personálneho obsadenia biskupských stolcov v radikálnejšom zmysle. Zriadenie slovenskej cirkevnej provincie môžeme považovať za úspech diplomacie na oboch stranách; Vatikánu i Československej socialistickej republiky. Osoba prezidenta ČSSR Gustáva Husáka sa ukazuje pri rokovaní na tému vzniku slovenskej cirkevnej provincie ako pozitívna. Historicky prvá slovenská cirkevná provincia vznikla dňa 30. decembra 1977. Arcibiskupský stolec bol však až do roku 1989 neobsadený. Prvá slovenská cirkevná provincia bola teda bez metropolitu – osoby arcibiskupa z politických dôvodov plných dvadsaťdva rokov. Patrí totiž k vtedajšej proticirkevnej politike udržiavať vyššiu cirkevnú hierarchiu v separácii, respektíve v čo najnižšom počte. Ponovembrové udalosti roku 1989 spustili spoločenskopolitickú transformáciu a tým i nástup nových konfesijných vzťahov, založených na kooperácii štátu a cirkvi na Slovensku.

Deväťdesiate roky 20. storočia sú charakteristické postupným uvoľňovaním politicko-spoločenskej situácie, čo sa výrazne dotýkalo i riešenia konfesijných otázok na Slovensku, tu konkrétne vzťahu katolíckej cirkvi na Slovensku k štátnej moci.

Do dotknutého obdobia patrí začiatok pontifikátu nového pápeža Jána Pavla II. (1978 – 2005). Obdobie jeho pontifikátu prinieslo so sebou množstvo nových revolučných požiadaviek a u nás začiatok obnovenia rozhovorov na diplomatickej úrovni avšak oveľa razantnejšie, ako tomu bolo dovtedy. V duchu v mnohom prevratnej filozofie tohto nového pápeža, pokračovali rokovania na témy stále aktuálne: stanovenie ordinárov diecéz, existencia podzemnej cirkvi, sloboda katolíckej cirkvi, tlač, štátny súhlas udeľovaný kňazom a pod.. Karel Hruza (dobový funkcionár v ČSSR v 70. rokoch, riaditeľ českého sekretariátu pre veci cirkevné) osobu nového pápeža zhodnotil jednoznačne negatívne, „ako

osobu, ktorá pracuje výlučne v prospech cirkvi a nie v prospech socialistického režimu, napriek tomu že režim dobre pozná, keďže pochádza z Poľska“.(HALAS, 2004, s. 624) Nasledovali aj ďalšie „útoky“ proti vtedajšiemu režimu z pera nového pápeža, ktoré potvrdili odhad Karola Hružu. Z dekrétu Kongregácie pre klérus *Quidam episcopi* z roku 1982, ktorý nomenoval konkrétne hnutie *Pacem in terris*, jasne vyplývalo, že členstvo v tomto hnutí je Vatikánom zakázané a nezlúčiteľné s kňazskou službou. O rozšírenie tohto dokumentu na verejnosť sa postarali cestou podzemnej cirkvi kardinál František Tomášek a biskup Július Gábris. Ďalší „útok“ proti Československej politike zo strany Vatikánu predstavovalo v roku 1983 vysvätenie dvoch biskupov v zahraničí. Išlo o Čecha Jaroslava Škarvadu a Slováka Dominika Hrušovského. (Arcibiskup Dominik Hrušovský bol r. 1982 pápežom Ján Pavol II. vymenovaný za titulárneho biskupa tubijského a ustanovený za biskupa pre Slovákov v zahraničí.)

Pápež týmto činom sledoval zaistenie pastoračnej starostlivosti o zahraničných Čechov a Slovákov, avšak vláda ČSSR tento krok hodnotila ako podporu „nepriateľskej emigrácie“.(HALAS, 2004, s. 625)

Bilaterálne rozhovory predstaviteľov Vatikánu a zástupcov ČSSR sa v roku 1983 uskutočňovali v konfrontačnom duchu, lebo priority rokujúcich strán sa rôznili. Zatiaľ čo Vatikán ako predstaviteľ Katolíckej cirkvi presadzoval ako svoju prioritu obsadenie vakantných biskupských stolcov a uvoľnenie celkovej náboženskej situácie (sloboda tlače, sloboda prejavu atď., československá strana kládla ako podmienku postupu ďalších rokovaní odvolanie opatrení proti (proštátnemu) hnutiu *Pacem in terris*, odstránenie cirkevnej emigrácie, ukončenie činnosti „tajnej cirkvi“. (HALAS, 2004, s. 625) Konali sa i neoficiálne stretnutia oboch strán, dochádzalo k častejším kontaktom cirkevných predstaviteľov ČSSR a Vatikánu. Tieto stretnutia sa štátni predstavitelia stále pokúšali obmedzovať (80. roky), ale režim postupom času strácal na intenzite a stretnutia cirkevných predstaviteľov sa predsa uskutočňovali.

Všetky aktivity nemohli byť zakázané aj kvôli reakciám svetovej verejnej mienky. Ako príklad možno uviesť oslavy 1100. výročia smrti sv. Metoda vo Velehrade dňa 7. júla 1985. Vatikánskeho predstaviteľa Agostina Casaroliho prijal dokonca osobne sám prezident ČSSR Gustáv Husák. Toto gesto nemalo praktický význam pre uvoľnenie celkovej napätej atmosféry v krajine, kde sa ešte udržiaval politický totalitný režim. Modlitbové stretnutie v Bratislave dňa 25. marca 1988 bolo potlačené s odôvodnením, že ide o nepovolenú demonštráciu.

Katolícka cirkev svojím premysleným odporom proti ateistickej totalite postupne preberala na seba funkciu hlavnej opozičnej sily v národe. Cirkevné slávnosti, púte a iné náboženské aktivity priťahovali aj nábožensky vlašných ľudí, lebo v nich bolo jasne vidieť nesúhlas s režimom. Štátni predstavitelia v týchto aktivitách správne videli „zvýšenú aktivitu časti katolíckej hierarchie, tzv. tajnej cirkvi“. K tejto opozičnej aktivite povzbudzovalo zahraničie – slovenská katolícka emigrácia, poľská cirkevná hierarchia a najmä novozvolený pápež Ján Pavol II. (VNUK, 2004, s. 375)

Vatikánska politika, ktorá bola odrazom II. vatikánskeho koncilu, presunula boj v totalitných krajinách na pole boja za obhajobu ľudských práv. Dovtedy sa pokúšala vymáhať akési privilégia pre katolícku cirkev, avšak mieru privilégií mala v rukách výlučne vládnuca moc východných krajín, čo bolo pre Vatikán nevýhodné.

Do tohto obdobia patrí historický akt vzniku prvej slovenskej cirkevnej provincie 30. decembra 1977. Je to výsledok dlhodobých diplomatických snáh Vatikánu od vzniku prvej ČSR, kedy začala byť táto otázka súvisiaca s novou štátnosťou nanajvýš aktuálna, keďže cirkevné hranice rozsiahlo (a tým významne) zasahovalo do Maďarska a menej na východe krajiny do Rumunska.¹

¹ Po vzniku samostatného Československa existoval v organizačnej štruktúre rímskokatolíckej cirkvi iný stav v českých krajinách a iný na Slovensku. V západnej polovici republiky boli dve tradičné samostatné provincie, česká s metropolou v Prahe a moravská s metropolou v Olomouci. Slovensko nielenže netvorilo samostatnú cirkevnú provinciu, ale problémy vyvolávali aj hranice jednotlivých diecéz. Košická a Rožňavská diecéza zasahovali svojimi územiami do Maďarska a naopak v Československu sa ocitla podstatná časť Ostrihomskej arcidiecézy. Úrad ostrihomskeho arcibiskupa ďalej vykonával uhorský prímás kardinál Ján Černocho. Ostrihomska arcidiecéza mala v tom čase na území Slovenska 404 farností. Personálne obsadenie ordinárov v roku 1918 bolo nasledovné: V Spišskej diecéze spišský biskup maďar Sándor Parvy bol v čase vzniku ČSR

Vystúpili do popredia praktické dôvody pre vznik slovenskej cirkevnej provincie, a to najmä finančné a majetkové otázky nevysporiadanej Ostrihomskej arcidiecézy, ktorá presahovala hranice Československa aj po národnom osamostatnení. S týmto faktom súvisela podstatná otázka cirkevnosprávnej kompetencie pre obyvateľov nového štátu. Cirkevná hierarchia v 20. rokoch 20. storočia na území Slovenska bola maďarskej národnosti. Vytvorenie slovenskej cirkevnej provincie s vlastnou domácou cirkevnou hierarchiou sa teda ukazovalo ako nutnosť. Jej vznik bol však brzdený dvoma svetovými vojnami a potom aj politickými pomermi v socialistickom štáte. Osemdesiate roky 20. storočia konečne vytvorili podmienky k vzniku cirkevnej provincie. Po dôkladnom skúmaní tejto problematiky už vznik prvej slovenskej cirkevnej provincie nepôsobí paradoxne (vzhľadom na socialistické štátne zriadenie a s tým spojené ateizačné snahy vládnych predstaviteľov), ako by sa na prvý pohľad zdalo, hoci provincia vznikla v prostredí nepriaznivom pre cirkev a cirkevné záležitosti. Bol to však dôsledok vývoja, diplomacie a najmä potreby riešenia otázok spojených s národnou svojbytnosťou a celistvosťou štátnych hraníc.

Hlavnou myšlienkou erekčných dokumentov zakladajúcich a upravujúcich hranice slovenskej cirkevnej provincie (dok.: *Qui Divino a Praescriptionem sacrosancti*), v ktorých ide o územnú úpravu duchovnej správy obyvateľov vtedajšej Československej socialistickej republiky je vyňatie obyvateľov spoločnej republiky Čechov a Slovákov spod vplyvu maďarských biskupov (v Ostrihome a v Jágri) a rumunského biskupa, avšak v prvom rade Apoštolský stolec sledoval záujem povýšiť partikulárnu cirkev na samostatnú jednotku, ktorý bude mať na čele vysväteného arcibiskupa, patričného vlastného správcu (ordinára) cirkevného územia, ktoré bude kopírovať hranice štátu a tým v neposlednom rade bude posilnená štátnosť. Bol to teda i politicky vhodný krok napriek socialistickému režimu. Komunistický režim nepovolil Júliusovi Gábrišovi, aby mohol byť vymenovaný za trnavského arcibiskupa. Arcibiskupské menovanie bolo zverejnené až in memoriam. Jeho nástupcom sa stal Ján Sokol, ktorý bol v rokoch 1987 – 1989 administrátorom Trnavského arcibiskupstva a od roku 1989 reálne prvým arcibiskupom Trnavskej arcidiecézy.

Profesor Štefan Šmálik vo svojej publikácii Veľký štyridsaťročný pôst Cirkvi na Slovensku vysvetľuje, prečo sa sídlom metropolitu arcibiskupa stala Trnava. Do obdobia pred vznikom slovenskej cirkevnej provincie dostávali titul arcibiskupa ad presonam nitrianski biskupi. nitriansky biskup by mohol mať (historicky) oprávnenie titul slovenského primasa. Vo veci sídla arcibiskupa – metropolitu v Trnave sa prihliadalo na to, že práve Trnava bola viac desaťročí sídlom ostrihomských arcibiskupov a tiež sídlom spolku Sv. Vojtecha. (ŠMÁLIK, 1996, s. 72) Trnava ako sídlo arcibiskupa by malo takto historické opodstatnenie. Trnava bola prastarým sídlom biskupov, do Trnavskej arcidiecézy patrilo i hlavné mesto vtedajšej Slovenskej socialistickej republiky, mala i významné miesto v duchovnom zmysle pretože bola nazývaná slovenským Rímom. Mala aj národnobuditeľský význam, bola strediskom bernolákovcov. Preto sa sídlom arcibiskupa nakoniec stala Trnava a nie Nitra, ako sa zvažovalo. Bratislava z politických dôvodov neprichádzala v tom čase do úvahy, hoci Vatikán pôvodne navrhoval práve Bratislavu. (S Bratislavou nesúhlasil ani vtedajší prezident Gustáv Husák.²) Trnava tiež bola

ťažko chorý a zdržiaval sa mimo svojej diecézy na maďarskom území, zomrel roku 1919 v Budapešti. V Nitrianskej diecéze biskup maďar Vilhelm Batthyány de Nemetújvár ostal v Nitre. V Banskobystrickej diecéze biskup Farkas Radnay zotrval vo svojom úrade a zdržiaval sa v Banskej Bystrici. V Košickej diecéze biskup maďar Augustín Fischer Colbrie ďalej spravoval svoju diecézu. V Rožňavskej diecéze biskup maďar Baláz de Sipek sa zdržiaval na maďarskom území a zomrel roku 1920. V Prešovskej gréckokatolíckej diecéze biskup maďar István Novak zanechal svoju diecézu, uchýlil sa do Budapešti a stal s popredným predstaviteľom maďarskej irendenty. Na začiatku roku 1919 boli biskupské úrady na Slovensku v rukách maďarských biskupov alebo vikárov, ktorí sa nezmierili so zánikom Uhorského kráľovstva a v tomto duchu inštruovali aj svojich kňazov. Správanie vyššej cirkevnej hierarchie na území nového štátu bolo výrazne promaďarské. Výnimku predstavoval košický biskup Augutín Fischer Colbrie, ktorý aj pred rokom 1918 odmietal maďarizáciu. (LETZ, 1997, s. 45.)

² Informáciu poskytol autorka v osobnom rozhovore mons. Dominik Hrušovský 11. 8. 2011 v Nitre. Dominik Hrušovský súhlasil s uverejnením rozhovoru autorka v publikačnej činnosti. Rozhovor v elektronickej forme má autorka vo svojej databáze.

geograficky bližšie Bratislave a to dávalo predpoklad na neskoršie presídlenie arcibiskupa do Vatikánu pôvodne navrhovanej Bratislavy (čo sa neskôr pri nasledujúcej reorganizácii diecéz roku 2008 stalo). Sídlo metropolity slovenskej cirkevnej provincie bola plných tridsať rokov Trnava, a to až do dňa 14. februára 2008, kedy boli uskutočnené radikálne reorganizačné zmeny v územnej štruktúre organizácie katolíckej cirkvi na území Slovenska. (Pozri bližšie JAKUBČOVÁ, R. Vývoj a aktuálny stav Slovenskej cirkevnej provincie /V kontexte medzinárodného a cirkevného práva. 2008, s. 180)

Od vzniku provincie (a arcidiecézy Trnavskej) ju spravoval apoštolský administrátor Július Gábriš (od roku 1973 až do novembra roku 1987). V roku 1988 voľbou konzultorov po kánonickom poverení vatikánskej delegácie so súhlasom Apoštolskej stolice bol za apoštolského administrátora trnavskej arcidiecézy zvolený Ján Sokol, ktorý tieto udalosti komentoval nasledovne: „Nedostal som však štátny súhlas, čo štátni páni odôvodňovali tým, že v decembri toho roku idú do Ríma a tam ho dohodnú. ... Do úradu som bol uvedený 9. januára 1988, ... 12. júna 1988 som bol konsekrovaný za biskupa. Tak som sa stal trnavským apoštolským administrátorom.“ (VRAGAŠ, 2003, s. 21)

Slovenská cirkevná provincia mala v osobe Jána Sokola arcibiskupa *de iure* i *de facto* až ku dňu 10. septembra 1989, kedy bol ako arcibiskup uvedený do úradu. Prvá slovenská cirkevná provincia bola teda bez metropolity – osoby arcibiskupa z politických dôvodov plných dvadsať rokov. Patrílo totiž k vtedajšej proticirkevnej politike separovať schopných vyšších cirkevných hierarchov, resp. dosadzovať politicky vhodné osoby, spolupracujúce s režimom, prípadne osoby nevhodné s politických príčin vôbec do cirkevných úradov nedovolili obsadiť a tak biskupské stolce boli dlhodobo uprázdnené.

Situácia v personálnych záležitostiach vedenia diecéz sa však už konečne po roku 1989 vyvíjala progresívne. Došlo k obnove cirkevnej hierarchie na Slovensku i v Čechách. Už v júni roku 1988 boli vysvätení traja noví biskupi: Ján Sokol v Trnave a dvaja v Prahe. František Vaňák pre Olomouc ako apoštolský administrátor Josef Koukla pre Litoměřice, na Slovensku František Tondra pre Spišskú diecézu. Úspechom bolo tiež, že Československá strana prisľúbila rokovania o obsadení ďalších vakantných biskupských úradov. V novembri revolučného roku 1989 bola dohodnuté menovanie Jána Hirka na biskupa Gréckokatolíckej cirkvi pre Prešovskú diecézu.

Zakrátko vypukli novembrové udalosti a spoločenskopolitická transformácia začala v Československu v plnom prúde. Svätý stolec neváhal využiť možnosť menovať kandidátov, ktorí mali plnú podporu Cirkvi. Miloslav Vlk sa stal v roku 1989 biskupom v Českých Budějoviciach, neskôr arcibiskupom pražským (1991), Ján Chryzostom kardinál Korec v roku 1990 bol menovaný za biskupa nitrianskeho. Katolícka cirkev i ostatné konfesie získali slobodu pádom marxistickej ideológie a nový slovenský metropolita Ján Sokol sa zasadil za obnovu života Katolíckej cirkvi, vyzval veriacich k tomu, aby si vážili slobodu a využili ju k rozvoju náboženského i občianskeho života. Rozbehla sa činnosť reholí, cirkevného školstva, seminárov, náboženskej literatúry, obnova kostolov, náboženskej výchovy, do popredia vystúpil styk s Apoštolským stolcom, s biskupstvom doma i v zahraničí, najmä zo susednou Viedenskou arcidiecézou. (VRAGAŠ, 2003, s. 22)

Pri príležitosti 30. výročia vzniku provincie sa arcibiskup Ján Sokol vyjadril, že vtedajšia vládna moc nemala jednotnú predstavu, čo prinesie vznik cirkevnej provincie samotnému štátu. Arcibiskup Sokol za úspešným zriadením provincie vidí jednak vplyv slovenských kňazov vo Vatikáne, ktorí tam pôsobili, a na druhej strane tu bol prezident Slovák v Prahe, ktorý s ďalšími krajanmi podporili túto myšlienku. Podľa arcibiskupa vtedajší prezident Československa Gustáv Husák, aj keď bol jeden z najtvrdších bojovníkov proti katolíckej cirkvi, bol právnik a veľmi dobre vedel, že kým nie sú stabilné hranice cirkevnej provincie, nie sú stabilné ani štátne hranice.³ Emeritný arcibiskup Dominik Hrušovský potvrdil, že prezident Gustáv Husák bol jednoznačne za vznik slovenskej cirkevnej provincie, nesúhlasil len s jej sídlom v Bratislave. (SOKOL, J. 2007.)

Ponovembrové udalosti roku 1989 spustili spoločenskopolitickú transformáciu a tým i nástup nových konfesijných vzťahov, založených na kooperácii štátu a cirkvi u nás.

Literatúra:

- HALAS, X. F. 2008. Fenomén Vatikán. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultur, Praha 2004. ISBN 80-7325-034-9. s. 623, 624, 625.
- VNUK, F. 2004. Stopäťdesiat rokov v živote národa. Lúč, Bratislava 2004. ISBN 80-7114-440-1. s. 375.
- ŠMÁLIK, Š. 1996. Veľký štyridsaťročný pôst Cirkvi na Slovensku. Bratislava: Charis, 1996. ISBN 80-88743-12-5. s. 72.
- LETZ, R. 1997. Úsilia o vytvorenie SCP v rokoch 1918- 1939. *Zborník referátov. Katolícka cirkev a Slováci. Ústav pre vzťahy štátu a cirkví*, Bratislava 1997. ISBN 80-967874-1-1. s. 45.
- VRAGAŠ, Š. 2003. Dvojnásobný jubilant arcibiskup Ján Sokol. In *Renovatio spiritualis*. Jubiljený zborník k 70. narodeninám arcibiskupa Jána Sokola, prvého metropolitu Slovenska a prvého metropolitu Bratislavsko-Trnavskej arcidiecézy. Lúč, Bratislava 2003. ISBN 80-7114-433-3. s. 22.
- JAKUBČOVÁ, R. 2008. Vývoj a aktuálny stav slovenskej cirkevnej provincie (v kontexte medzinárodného a súkromného práva). In *Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae* 2/2008. s. 172 – 184. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008.
- SOKOL, J. 2007. Cirkvi pomohol k samostatnosti aj Husák. Denník SME. 31. decembra 1997. Online. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/3656469/sokol-cirkvi-pomohol-k-samostatnosti-aj-husak.html> [cit. 16. 3. 2009] Opera.

Názov: INTERPOLIS'11

Zborník príspevkov z VIII. vedeckej konferencie
doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov
s medzinárodnou účasťou
v Banskej Bystrici 10. novembra 2011
[CD-ROM]

Editori: PhDr. Rudolf Šulík
Mgr. Simona Kováčová
Mgr. Tomáš Rakonczay

Náklad: 170 kusov

Rozsah: 557 strán

Vydanie: Prvé

Formát: A4

Vydavateľ: UMB Banská Bystrica
Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov

ISBN 978-80-557-0337-4